

JOAN F. MIRA

“Amb tot l’encís d’una època vaporosa, de senyores vestides de tuls, de senyors que es llevaven la jaqueta però no la corbata, de balls familiars, berenars, jocs de taula, jocs al jardí, la gramola tocant el xarleston, els barrets de palla i, com a suprema gosadia i confort estival, les espartenyas blanques de sola de cànem”

Masetes

Encara que no sempre ho sembla, i no en tot, els nostres avis i besavis van ser una gent discretament civilitzada. Parle d’aquella gent de finals del segle XIX i del primer terç del XX, i més concretament del que sol dir-se’n burgesia més o menys urbana, que eren els únics que tenien la possibilitat d’assumir algun grau de “civilització”: la gent rural, o la gent de classe obrera, subsistien precàriament dins d’una cultura tradicional sotmesa i marginada. Els nostres petits o grans burgesos, doncs, famílies d’industrials, comerciants o professionals, van ser uns individus pulcrament vestits, amb cotxe de cavalls o amb els primers automòbils, amb un gust per la decoració sòlida i sovint refinada, i amb un discret esplendor arquitectònic que ara encara ens admira, des del gran modernisme a Barcelona o a València, fins a la gràcia de tantes fàbriques i magatzems, i fins a les infinites cases dels barris centrals de petites ciutats i pobles grans. Després vingué la destrossa generalitzada, el mal gust esclatant, la vulgaritat i l’horror de la generació dels seus fills, els antics o nous rics de la postguerra, que en les dècades dels quaranta, els cinquanta i els seixanta van convertir pobles i ciutats del país en un espant per a la vista, i la costa i els llocs “d’estiueig” en una inacabable successió de crims ètics i estètics. Els nostres avis i besavis, en arribar les calors de l’estiu, carregaven alguns mobles lleugers, matalassos, baguls de roba, criades i criatures en un cotxe gran i obert, en un carro o vehicle equivalent, i es traslladaven a la torre, xalet, vil·la o maseta a pocs quilòmetres del centre urbà on vivien. Eren, fora del cas incipient de les vil·les de platja (com al Maresme, a Sitges, a Benicàssim o a la Malva-rosa), cases amb parc o jardí en les zones adjacents de la ciutat, a la part alta o interior, on se suposava que corria més bon aire, més fresc i més saludable. I així van aparèixer aquells milers de construccions plenes d’encant, modestes o amb pretensions de luxe, amb porxos, amb columnes, amb torretes, amb terrasses, amb reixes treballades, amb tot l’encís d’una època vaporosa, de senyores vestides de tuls, de senyors que es llevaven la jaqueta però no la corbata, de balls familiars, berenars, jocs de taula, jocs al jardí, la gramola tocant el xarleston, els barrets de palla i, com a suprema gosadia i confort estival, les espartenyas blanques de sola de cànem.

A Castelló de la Plana, d’aquestes cases d’estiu en van dir masets, per una raó històrica i agrària: es van fer en la part alta del terme, en terres que havien estat de secà, i sovint en el lloc de petites construccions rurals, com uns masos mínims, que servien d’aixopluc eventual. Pels anys trenta i quaranta, d’aquests masets n’hi havia centenars, ocupant un espai potser de dos quilòmetres de llarg per més d’un d’ample, una extensió deliciosa on es combinaven tarongers i jardins, parcs i palmeres, cedres, til·lers, i les construccions estivals amb terrasses, porxets, miradors, torres, una petita meravella de civilitat i de gràcia. Fins que els fills i els néts d’aquelles respectables famílies, en una hora funesta dels primers anys seixanta, van decidir que la modernitat era la platja, els apartaments de mar i les noves urbanitzacions. I simplement, van abandonar els vells masets: tancats i deixats perdre, destinats a la ruïna. En un dels pocs que no han patit aquest destí, rescatat fa més d’un quart de segle, he viscut i visc jo, rodejat durant tants anys de desolació, de jardins perduts i cases condemnades. La major part dels propietaris veïns no veien l’hora de vendre’ls per fer blocs de pisos: de liquidar la història, la bellesa, l’encant de les cases, els arbres i les flors. No sabem, a hores d’ara, quants se’n podran salvar. No sabem fins on poden arribar, en la cobdícia i en la barroeria, els néts i els besnéts d’aquella gent tan civil que va construir aquests masets. No se sap mai el final de la desgràcia.